

HADİSƏLƏR KONTEKSTİNDƏ

Dövlətçiliyimizə qarşı yönəlmiş “mart hadisələri” təhlükəsi də xilaskarlıq missiyası ilə aradan qaldırıldı

1995 -ci ilin mart hadisələrindən 30 il ötür. Lakin həmin qanlı hadisələrin izləri hələ də yaddaşlardan silinməyib. Azərbaycan dövlətçiliyi ciddi sınaq qarşısında qalmışdı, müstəqilliyimizi boğmaq istəyən qüvvələr yenidən səhnəyə çıxmış, ölkəni xaosla sürükləməyə çalışmışdılar. O zaman hakimiyyət hərisliyinə qapılan bir qrup xəyanətkar ətrafına topladığı qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin köməyi ilə müstəqilliyimizə qəsd etməyə cəhd göstərmişdi. Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə artan nüfuzundan narahat olan dağıdıcı qüvvələr xarici havadarlarının təhriki ilə dövlət çevrilişinə əl atdılar. Lakin xalqın iradəsi və dövlətin qətiyyəti siyasində bu məkrli plan iflasa uğradı.

Ulu öndər Heydər Əliyev respublikada dövlət çevrilişi cəhdi və onun qarşısının alınması ilə bağlı 1995-ci il 19 mart tarixində müşavirə keçirdi. Məhz bu müşavirədə ulu öndər dövlət çevrilişinə cəhd edən xəyanətkarların əməllərini bir daha ölkə ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırdı. Mart hadisələri ilə bağlı bütün təfərrüatları xalqa çatdıran dövlət başçısı Azərbaycan dövlətinin çətin və məşəq-qətli sınaqdan üzuağ çıxdığını xüsusi qeyd etdi: "Azərbaycan dövlətinin özünü qoruya bilməsi, Azərbaycan dövlətinin iradəsi nümayiş etdirildi. Biz haqq yolundayıq, ədalət yolundayıq. Biz müstəqil dövlətimizi qoruyuruq, onun inkişafını təmin edirik və bu yolda kim bizi mane olacaqsas, öz cəzasını alacaqdır. Buna xalqımız da, işlərimizə mane olan ünsürlər, qüvvələr də əmin ola bilərlər. Xalqımıza bəyan edirəm ki, heç kim də çaşqınlıq yaranmasın. Dövlət Azərbaycan xalqının hüquqlarının qorunması üçün əlindən gələni edəcəkdir. Bunu bəyan edir və xalqı buna əmin edirəm". Ümumiyyətlə, həmin dövrdə vəziyyət olduqca gərgin idi. 1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycan

ağır sınaqla üz-üzə qalmışdı. Ölkə tam siyasi böhran içində idi - bir tərəfdə şimalda "sədval" separatizmi baş qaldırır, cənubda "talış-muğan respublikası" xülyası dolaşır, qərbdə erməni işğalı davam edir, paytaxtda isə kreslo davası səngimirdi. Ölkə xaos içində idi, hətta vətəndaş müharibəsi təhlükəsi qapını döydürdü. Ayrı-ayrı bölgələrdə silahlı qarşıdurmalar baş verir, siyasi qüvvələr hakimiyyət uğrunda mübarizə aparırdı. Azərbaycan dövlətçiliyi uçurumun kənarına sürüklənirdi. Həmin dövrdə OMON-un Bakının 8-ci kilometr qəsəbəsində xüsusi qərargahı fəaliyyət göstərirdi. Bu strukturun bəzi rayonlarda da şöbələri və bölmələri mövcud idi. Üstəlik, OMON-un rəhbəri Rövşən Cavadov daxili işlər nazirinin müavini vəzifəsində çalışırdı. Elə hadisələrin düyün nöqtəsi də buradan başladı. Tezliklə Heydər Əliyevə Rövşən Cavadovun bu vəzifədən narazılığı, daha yüksək posta - daxili işlər naziri kürsüsünə iddialı olması barədə məlumatlar çatdırıldı. Bununla yanaşı, Cavadovun Surət Hüseynovla tez-tez görüşdüyü və müxtəlif məsələlər ətrafında söhbətlər apardığı ortaya çıxdı. Halbuki 1993-cü ilin 4 oktyabr hadisələrinin arxasında məhz Surət Hüseynovun dayandığı hər kəsə məlum idi. Surət Hüseynovun dövlət çevrilişi cəhdləri boşa çıxsas da, hakimiyyət hərisliyi ilə alışıb-yanan qüvvələr hələ də tam geri çəkilməmişdi. Onun vəzifədə qalan tərəfdarları 12-17 mart hadisələri zamanı yarımçıq qalmış məkrli niyyətlərini həyata keçirməyə çalışdılar. Lakin bu dəfə də uğursuzluğa düşər oldular. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycanın müstəqilliyini əbədi etmək uğrunda apardığı mübarizəyə qısqıncılıqla yanaşan qüvvələr yenidən məğlub oldular. Xalqın dəstəyi ilə qiyamın qarşısı alındı, ölkədə sabitliyi pozmaq istəyənlərin planları bir daha iflasa uğradı. Oktyabr hadisələrindən sonra qeyri-qanuni silahlı dəstələrin törətdiyi özbaşınalıqlar barədə şikayətlər artmağa başladı. OMON-çılar müxtəlif müəssisələrə gedərək pul tələb edir, ölkədə mis, dəmir və digər metalları toplayaraq öz mənafelərinə uyğun istifadə edirdilər. Bu vəziyyət cəmiyyətdə ciddi narazılıq yaradırdı. Xüsusilə Qazaxda

OMON-un döyüşçüləri daha fəal idi. Onlar bölgədə silahlı toqquşma törədərək vəziyyəti gərginləşdirdilər. Hətta Gəncədən də dəstələr bu qarşıdurmaya cəlb edilmişdi. Əsas məqsəd Rövşən Cavadovun rəhbərliyi altında dövlət televiziyasına hücum etmək və ölkədə xaos yaratmaq idi. Maraqlıdır ki, bütün bu hadisələr baş verərkən prezident Heydər Əliyev Portuqaliyada - ATƏT-in Zirvə toplantısında iştirak edirdi. Ölkəyə qayıtdıqdan sonra Ümummilli Lider ilk növbədə Rövşən Cavadovun atası Bəxtiyar Cavadovu və tanınmış şair Bəxtiyar Vahabzadəni Prezident Aparatına dəvət etdi. Onlara açıq şəkildə bildirdi ki, əgər OMON silahlı yerə qoymasa və qarşıdurmanı davam etdirmə, dövlət qüvvələri qərargaha müdaxilə edəcək. Bundan sonra Bəxtiyar Cavadov və Bəxtiyar Vahabzadə OMON-un qərargahına getdilər və Rövşən Cavadova prezidentin təkliflərini çatdırdılar. Hətta yayılan məlumatlara görə, OMON tərk-silah olunmağa və qarşıdurmadan yayınmağa hazır idi. Bu məsələdə Baş Qərargah rəisi Şahmurov mühüm rol oynadı. O, Prezident Aparatında hadisələrin inkişafını yaxından izləyərək prosesin sülh yolu ilə həllinə töhfə verməyə çalışdı. Razılığa əsasən, OMON döyüşçüləri silahlarını dövlət orqanlarına təhvil verəcək və bir qismi Daxili İşlər Nazirliyində müxtəlif vəzifələrə təyin ediləcəkdi. Lakin vəziyyət yenidən gərginləşdi. Çünki Rövşən Cavadovun qardaşı Mahir Cavadov tərk-silah prosesinə mane olmağa başladı. O, OMON-un qərargahına gələrək silahlı qüvvələri təhrik etdi və gərginliyi daha da artırdı. Artıq dövlət güc strukturları tam hazırlıq vəziyyətinə gətirilmişdi. Azərbaycan yenidən həlledici bir məqamla üz-üzə idi: ya qanunsuz silahlı birləşmələr tam zərərsizləşdiriləcək, ya da ölkə növbəti təhlükəli qarşıdurmaya sürüklənəcəkdi. Lakin Heydər Əliyevin qətiyyəti sayəsində Azərbaycan qanunsuzluğa və xaosla sürüklənməkdən xilas oldu, dövlətçiliyin sütunları bir daha möhkəmləndirildi. Uzun sürən proseslərdən sonra müdafiə qüvvələri üsyançıları dalana dirəmişdi. Müdafiə Nazirliyinin Silahlı Qüvvələri OMON-un qərargahını

tam mühasirəyə almış və qiyamçıları son şansı vermişdi: ağ bayraq qaldıraraq təslim olmaq. Səatlarla davam edən çağırışlara, hökumət nümayəndələrinin və hərbi rəhbərliyin meqafon vasitəsilə etdikləri müraciətlərə baxmayaraq, qiyamçılar silahlarını yerə qoymadılar. Nəticədə əməliyyat başlandı və qərargaha hücum əmri verildi. Lakin gözlənilən ciddi müqavimət olmadı. OMON döyüşçüləri asanlıqla təslim oldu, silahlarını yerə qoydular. Mahir Cavadov isə qaçmağı bacardı - o, dolayı yollarla TIR maşınının içərisində gizlənərək mühasirədən çıxdı və ölkəni tərk etdi. Hazırda onun Avstriyanın Zalsburq şəhərində yaşadığı bildirilir. Rövşən Cavadov isə təslim olmadı. O, döyüş zamanı ağır yaralandı və dərhal təcili tibbi yardım maşını ilə xəstəxanaya aparıldı. Həkimlər həyatını xilas etməyə çalışsalar da, o, aldığı yaralardan dünyasını dəyişdi. Beləliklə, cəmi min nəfərə yaxın silahlı qüvvəyə malik olan bu qeyri-qanuni dəstə qısa müddət ərzində tam zərərsizləşdirildi. Xoşbəxtlikdən ölkə miqyasında böyük insan tələfatı qeydə alınmadı. Təslim olan OMON-çılar həbs edildi. 1994-cü ilin 4 oktyabr hadisələrində Surət Hüseynovun təşkil etdiyi qiyam zamanı qeyri-qanuni silahlı dəstələrin bir hissəsi sıradan çıxarılmışdısa, 15-16 mart hadisələrində bu qüvvələrin ölkədəki fəaliyyətinə tamamilə son qoyuldu. Ədalət prinsipinə uyğun olaraq, günahkar şəxslər qanun qarşısında cavab verdilər. Bəziləri qısamüddətli həbs cəzasına məhkum olundu. Bununla da Azərbaycanın dövlətçiliyinə qarşı yönəlmiş daha bir təhlükə aradan qaldırıldı, ölkədə qanunun aliliyi bir daha təsdiq olundu. Lakin Heydər Əliyevin siyasi uzaqqörənliyi, cəsarəti və qətiyyəti bu dəfə də dövlətçiliyimizi xilas

etdi. Ölkənin şimal-qərb bölgəsində baş verən qiyamı təşkil etməklə Azərbaycanı yenidən öz təsir dairəsinə salmağa çalışan xarici qüvvələr və onların xüsusi xidmət orqanları bir daha məğlub oldular. Beləliklə, dövlət müstəqilliyimizə yönəlmiş növbəti təhlükə sovuşdu, Azərbaycan öz suverenliyini qorumağı bacardı. Ulu öndər Heydər Əliyev 19 mart tarixində keçirilən müşavirədə üsyançılar üçün və bundan sonra hələ də xəyanət hissi ilə dolub-daşanlar üçün bildirdi ki, milli və vətəndaş həmrəyliyi təmin etmək üçün hər kəs ayılsın, başa düşsün: "Bəxtiyar Cavadovun oğluna yazdığı məktubda dedi ki, ziyanın yarısından qayıtmaq da böyük işdir. Tamamilə müdrik sözlərdir, ata sözləridir. Əsrlərdən-əslərə keçən bir ifadədir. Mən indi o sözləri həmin bu işlərə qoşulmuş adamlara deyirəm: ziyanın yarısından qayıtmaq da qazandır, qayıdın!". Ulu öndər Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiyası bir daha Azərbaycanı böyük bir bələdan qurtardı. Məhz onun dühası ilə aydınlanan müstəqil Azərbaycan dövlətinin gələcəyi daha da parlaqlaşdı, əldə olunan zəfərlər, nailiyyətlər gələcək nəsillərə uğurlu miras oldu.

Nurlan ABDALOV,
"Respublika".